

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

НЕРУБАЙСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛЦЕЙ № 1 НЕРУБАЙСЬКОЇ
СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ОДЕСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Одеса - 2023

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою

Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського»

Протокол № 8 від 23 лютого 2023 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Ірина Анатоліївна Княжева

Кандидат педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри мовної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ Євгенія Василівна Тягнирядно

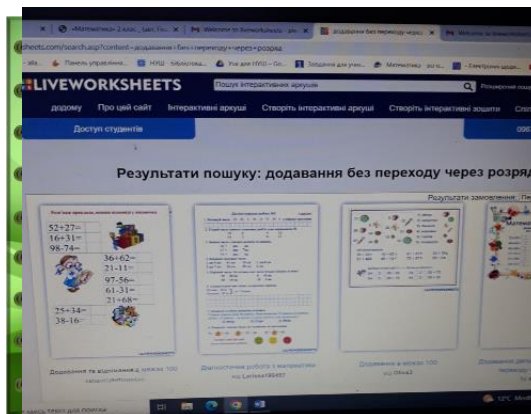
Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О.Я.Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 264 с.

© Кафедра педагогіки

Університету Ушинського, 2023

©Нерубайський академічний ліцей № 1 Нерубайської сільської ради,
Одеського району Одеської області, 2023

Висновки. На сучасному етапі відбуваються кардинальні зміни в способах поширення та використання інформації, що зумовлюють еволюцію освітніх технологій, сприяють активному впровадженню дистанційного навчання як одного із напрямків реформування освітньої системи

України. Дистанційне навчання потребує забезпечення постійної комунікації та зворотного зв'язку усіх учасників навчального процесу. І під час війни, і після її завершення головним завданням освітньої галузі є й буде забезпечення якості освіти на всіх рівнях.

Література

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту»
2. «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 р. № 1115
3. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. Київ : Освіта, 2018. С. 90-98.
4. Всеукраїнська школа онлайн, 2022 - <https://lms.e-school.net.ua/>
5. Коваленко, В. В., Мар'єнко, М. В., Сухих, А. С. Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації. Київ. ІТЗН НАПН України, 2021: <https://lib.iitta.gov.ua/728506/1/>

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Н.О.Мороз,

*асистент вчителя початкових класів
Нерубайського академічного ліцею №1
Нерубайської сільської ради
Одеського району Одеської області*

Обов'язок освітян полягає у забезпеченні вихованцям рівного доступу до освіти. Допоможе вирішити цю проблему інклюзивне навчання, якому сьогодні в сучасній освіті приділяється так багато уваги.

Інклюзія - це процес включення всіх громадян у соціум, насамперед тих, хто має труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Він передбачає розробку і застосування таких методів і прийомів, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь суспільному житті. Щоб кожна дитина, яка проживає в Україні, відчула себе повноправним громадянином своєї держави, необхідно створити певні умови для її освіти і виховання, в яких би вона мала можливість розвиватися, навчатися, а згодом і самореалізуватися, бути готовою увійти в доросле життя з гідною самооцінкою своєї особистості [3].

На шляху демократичного навчання суспільство теж повинне перебувати в стані готовності прийняти до себе будь-яку людину незалежно від її інтелектуального рівня чи фізичного розвитку. Тому сьогодні, як ніколи, актуалізується питання інклюзивної освіти.

Варто розуміти, що це не лише зміна педагогічного підходу, використання нових методик і розміщення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в загальноосвітніх школах, а, насамперед, інструмент соціалізації та органічної інтеграції, який допоможе їм реалізувати себе в людській спільноті. Це *процес*, у якому школа намагається відповідати на потреби всіх учнів, вносить необхідні зміни до навчальної програми та починається пошук нових ресурсів, щоб забезпечити рівні можливості. Саме завдяки інклюзивній освіті люди з ООП можуть відчувати себе частиною суспільства, знаходити друзів і переймати загальноприйняті моделі поведінки.

Проблема інклюзивної освіти у вітчизняній психолого-педагогічній літературі розглядається у різних аспектах А.Матюшкіним, Н.Бодруг, І.Зязюном, О. Мірошник, Н.Теличко [4].

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про наявність великої кількості підходів до розуміння сутності **інклюзивної освіти**, про відсутність єдності у визначенні цього поняття та його змісту, що говорить про

складність феномена, що досліджується. Ми у дослідженні хочемо зазначити про дистанційне навчання, яке ми застосовуємо для дітей з ООП, спираючись на чотири головні **принципи дистанційного навчання**, а саме:

1. *Принцип інтерактивності.* Усі діти мають навчатися разом, але за допомогою комп'ютерно-інформаційного середовища, тобто дитина з ООП має продовжити контактувати з друзями, однокласниками, учителем, асистентом вчителя.

2. *Принцип диференціації.* Дистанційне навчання передбачає навчання за можливостями кожного з учасників навчального процесу, тут застосовуються технології різнорівневого навчання.

3. *Принцип індивідуального підходу.* Обов'язково треба враховувати форму порушення дитини з ООП і можливості її комунікації для того, щоби вона ефективніше продовжила навчання.

4. *Принцип пластичності.* Навчання має відбуватися в необхідному темпі учня [2]. Хочемо зазначити особливості дистанційного навчання під час роботи з дитиною з ООП:

1. Перехід із прямої моделі навчання на тренерську. Адже вчитель уже не тільки навчає в класі, а став тренером-консультантом. Він переважно консулює батьків дитини з ООП, як правильно її розвивати, як правильно заспокоїти, як впоратися з агресією чи істерикою.

2. Синхронне й асинхронне навчання. Синхронне навчання – коли відбувається онлайн-урок. Асинхронне – коли вчитель записує відеоуроки або записує, наприклад, мотиваційне відео для учнів з ООП і передає його батькам для самостійного опрацювання учнем; або, якщо учень не може самостійно опрацювати, то для того, щоб батьки разом із дитиною опрацювали наданий матеріал.

3. Наочний матеріал – це всі речі, які є вдома.

4. Сталість навчання. Уроки мають відбуватися зранку онлайн або офлайн, а домашні завдання мають бути ввечері, тобто має залишитися звичний для дитини з ООП режим.

5. Безпека та здоров'я дитини з ООП. Наприклад, діти з порушеннями зору, не можуть довго сидіти за онлайн-уроками й навчатися за комп'ютером - на це потрібно звертати увагу. Якщо дитина тривожиться, емоційно вибухає або агресує й не може впоратися із собою, не може проконтролювати свої емоції й почуття, то ми не можемо її змусити продовжити навчання (будемо підбирати інші способи, як будемо її навчати) [2].

У дистанційному навчанні батьки мають стати нашими партнерами. Тобто перша робота має відбутися саме з ними, а вже далі з їхніми дітьми з ООП. Адже інколи батьки стають каналом комунікації між учителем і учнем з ООП.

У Нерубайському академічному ліцеї №1 під час проведення дистанційних уроків ми дотримувалися наступних методичних рекомендацій:

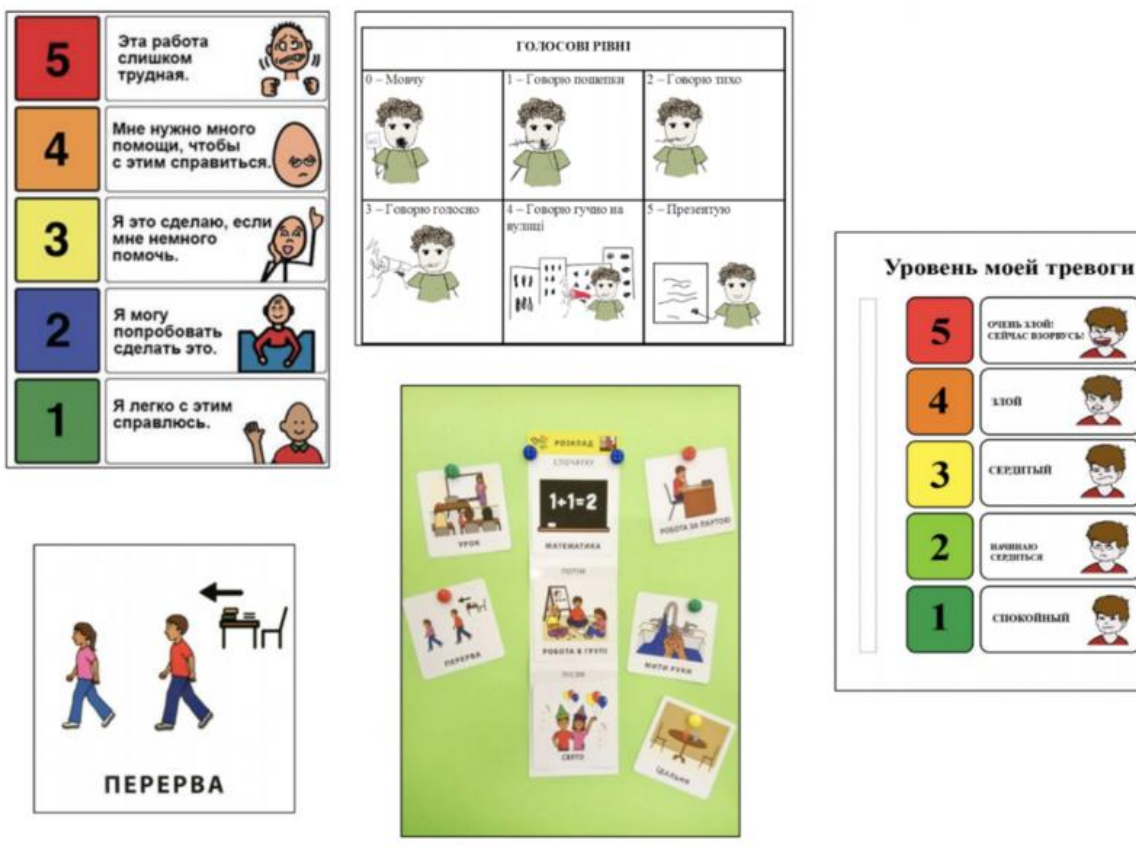
1. Пропонували починати дистанційне навчання з того, що батьки спостерігали за своєю дитиною з ООП, аналізували ці спостереження разом з учителем та асистентом вчителя, командою, визначали рекомендоване навантаження. Батьки цілий тиждень спостерігали за дитиною з ООП і занотовували: адаптацію до нового режиму дня; рівень тривожності та емоційних спалахів; який емоційний стан за тиждень переважає; чи бере участь у дистанційному навчанні; поведінка дитини; улюблена діяльність удома. Після цього ми визначали рекомендоване навчання:

- наприклад, якщо дистанційно, то відправляти завдання та консультивати батьків, телефонувати батькам дітей з ООП;
- обов'язково ми визначали навантаження для дитини й розробляли новий режим дня на тиждень;
- визначали програми та теми, за якими мали працювати діти (відправляли індивідуальну програму розвитку);
- консультації з батьками дитини з ООП;
- домашнє завдання.

Навантаження дитини з ООП визначалося індивідуально, з огляду на можливість кожної дитини, підбиралося командою (приблизне навантаження для

дітей з ООП: 1,2 класи – 1-2 онлайн-уроки на день; 3,4 класи – 2-3 онлайн-уроки на день) [3].

У дослідженні ми хочемо зазначити про види підтримки дитини під час дистанційного навчання: **фізична підтримка** – повна чи часткова. Наприклад, якщо дитина може самостійно малювати, то підтримка від дорослого не потрібна. Якщо в дитини порушення опорно-рухового апарату, то повна підтримка з боку батьків – починати малювати разом із нею. **Вербальна підтримка** – повна чи часткова, може бути похвала від батьків, інших дорослих. **Підказки** – жести, рухи тіла, вказівки, використання міміки, які були сформовані ще до дистанційного навчання. **Візуальний стимул** – картинки, фотографії, піктограми, символи, письмові слова. **Моделювання** – демонстрація виконання завдання (те, що вербально озвучує дорослий, його треба моделювати візуально – або намалювати, або представити у вигляді схеми). **Маніпуляція символами** – розташування об'єктів у визначеному порядку (можна маніпулювати розташовуючи в порядку, що буде зараз, що буде потім, а що буде після).

Наведемо приклади корекційно-розвиткових занять, які проводилися в онлайн-форматі (індивідуально або колективно).

Заняття спрямовувалися на розвиток життєвих компетентностей та соціально-побутового орієнтування в умовах домашнього середовища (тобто навчитися мити посуд, приготувати сніданок, прибрати на столі, застелити ліжко тощо). Це були методи заспокоєння учнів і зняття напруження – на онлайн-уроках учні розминали кольорове тісто – так заспокоювали себе та слухали навчальний матеріал; або діти малювали чи писали. Батькам, які не мали можливості купити обтяжувальні жилети, рекомендували насипати квасоллю чи рис у кишені й зашити їх. Такий жилет буде заспокоювати учня, а також він краще відчуватиме своє тіло. Також це було «малювання пінкою для гоління» - цю вправу ми використовували після онлайн-уроку.

У дослідженні ми зазначаємо правила поведінки під час онлайн-уроків:

1. Кожен урок ми починали з того, що проговорювали ці правила, або показували візуальні картки, де було записане кожне правило (адже правила дають безпеку для дитини з ООП, і якщо, наприклад, їм хочеться перепочити, то дитина має знати, що їй потрібно показати картку й кілька хвилин вона може перепочити; або якщо в дитини є запитання, то вона може просто підняти картку, на якій намальовано питання – вчитель вимкне мікрофон учневі й дасть відповідь на це питання).

2. Ми для себе розробили багато **комунікативних карток**, особливо для дітей, які не розмовляли. Вони дуже ефективні, тому що економлять час.

Обов'язково потрібні були **такі комунікативні картки**:

1. Картки «так/ні». Вчитель ставить закрите запитання, й учень дає відповідь, піднімаючи певну картку. Для дітей із порушення зору батьки виготовляють тактильні картки, де написано «так» (є, наприклад, тактильний зелений кружечок) або «ні» (тактильний червоний трикутник або квадрат).

2. Картки з певними словами-відповідями; піктограми; картки-картинки; кубики, браслети (червоний-зелений); картки зі знаком питання; картки візуальної підтримки навчання.

3. Картки з літерами та цифрами. Наприклад, вербальний диктант, коли вчитель задає приклад, учні його розв'язують і цифрами показують на картці відповідь.

4. Сигнальні картки з емоціями, стікерами.

Інші корисними навчальними інструментами були таймери (наприклад, батьки можуть завантажити в телефон Play Timer і виставити час: а) коли заняття завершується, звучить сигнал і дитина точно знає, що заняття закінчено; б) можна скористатися кухонним таймером або намалювати годинник зі стрілочками й показувати дитині, скільки часу залишилося.

5. Годинник, розроблений для дітей з аутизмом. Якщо виставляється 40 хвилин заняття, червоне коло поступово зменшується, коли закінчується час, лунає звук. Діти з аутизмом деколи самостійно починають виставляти таймер на цьому годиннику, тому що їм так легше зорієнтуватися в часі і просторі.

ТАЙМЕРИ НА ОНЛАЙН-УРОКАХ

6. Візуальні дошки з розкладом – вони мають бути в кожній дитині з ООП. Коли ви командою опрацюєте навантаження й розклад, який має бути, обов'язково візуалізуйте його. Може бути цей розклад у діях. Наприклад, є урок, на якому буде використано 10 завдань. Ці 10 завдань формуються в цифри, біля кожної виставляється певна картинка. Коли перше завдання виконано, дитина знімає одиничку та картинку й так далі. Особливо це добре працює для дітей із порушеннями інтелекту та для дітей з аутизмом.

7. «Термометр класу». Він використовується наприкінці тижня: учитель дає опитувальник батькам і дітям. Якщо дитина може заповнити самостійно, вона заповнює, якщо ні – то разом із батьками. У ньому виставляється оцінка, де 0 – ніколи, 1 – рідко, 2 – часто, 3 – дуже часто. Потрібно відповісти на запитання, наприклад: «Я активно беру участь у дистанційному навчанні?», «Я відчуваю себе безпечно в умовах карантину?», «У мене є друзі, і я спілкуюсь із ними дистанційно?», «Мені потрібна допомога й підтримка батьків?», «Я розумію, що уроки відбуваються онлайн (за комп'ютером)?», «Вдома в мене є всі умови, щоб вчитися і відпочивати?», «Мені подобається вчитися на відстані?», «Я знаю, за що мені ставлять оцінку?», «Я

слухаю вчителя?», «Я знаю, що відбувається в країні?». Коли такий «термометр» заповнить кожен учень, то вчитель буде розуміти, на що треба звернути увагу, щоби побудувати наступне заняття.

Висновки. Отже, дистанційне навчання дитини з особливими потребами має ряд переваг:

- через спілкування з однолітками поліпшується її когнітивний, моторний, мовленнєвий, соціальний та емоційний розвиток;
- у ровесників вона вчиться сприймати загальноприйнятні моделі поведінки;
- відбувається функціонально оволодіння новими вміннями та навичками;
- навчання проводиться з орієнтацією на її сильні якості, здібності та інтереси [2].

Для педагогічного колективу створення **класів з інклюзивним навчанням** теж є своєрідним професійним викликом, який мотивує до: кращого розуміння індивідуальних особливостей здобувачів освіти; оволодіння новими педагогічними методиками, які дають змогу ефективно сприяти розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності; більш цілісного сприйняття дітей, а також дає змогу подивитися на життєві ситуації їх очима.

Література

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи (резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження). Київ, 2011. 36 с.
2. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Київ: Освіта, 2010.195 с.
3. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський.2011. Вип.17(1). С.7-11.

4. Аніскін В.М. Технологічна культура майбутнього вчителя як категорія дидактики// Вісник ОДУ. -2003. - №4.
5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Київ: «АТОПОЛ». 2011. 273 с.
6. Основи інклюзивної освіти: навч-метод.посіб / За заг. ред. А.А.Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

І.Є.Ніколаєнко,

вчитель початкових класів

Нерубайського академічного ліцею № 1

Нерубайської сільської ради

Одеського району Одеської області

«Освіта — це одна з найбільших інвестицій, яку будь-яка культура чи країна може зробити у своє майбутнє», — це слова всесвітньо відомого інноватора у сфері освіти Кена Робінсона. У сучасній Україні система освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Концепція Нової української школи передбачає оновлення змісту освіти й спрямована на новий освітній результат: формування компетентностей, вміння здобувати і застосовувати знання у нових навчальних та життєвих ситуаціях [2].

У нормативних документах зазначається, що до основних напрямів підвищення якості освіти на період 2021–2030 років віднесено:

- упровадження в національний освітній простір основних ідей ціннісної та компетентнісної освіти;
- створення безпечного середовища для життя і здоров'я здобувачів освіти;
- розвиток інтелектуального потенціалу нації; трансформацію системи управління освітою [2].

Війна в Україні стала стресом для усіх учасників освітнього процесу.